

صورت جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A.)

نام و نام خانوادگی دانشجو: آیدا دانش پور در تاریخ: ۱۶/۴/۸۹ رشته: روانشناسی عمومی

از پایان نامه خود با عنوان: رابطه راهبردهای فراشناختی با پرخاشگری و شیوه های مقابله

با استرس دانش آموزان دوره پیش دانشگاهی شهر شیراز

با درجه عالی و نمره ۱۹/۵ دفاع نموده است.

نام و نام خانوادگی اعضای هیئت داوری سمت و امضاء اعضای هیئت داوری

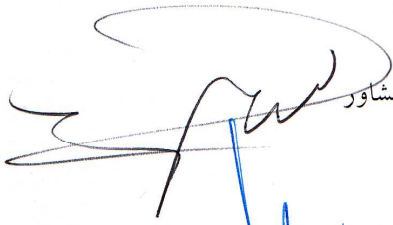
۱- دکتر سیروس سروقد

استاد راهنما

۲- دکتر سید احمد میرجعفری

استاد مشاور

۳- دکتر آذرمیدخت رضایی

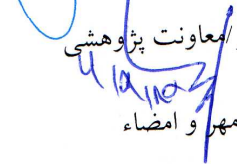
استاد داور

مراتب فوق مورد تایید است.

مدیر معاونت پژوهشی

مهر و امضاء

دانشگاه

آزاد اسلامی

واحد

مرودشت

دانشکده علوم تربیتی و

روانشناسی-گروه روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه

کارشناسی ارشد (M.A.)

گرایش:

روانشناسی عمومی

عنوان:

رابطه راهبردهای فراشناختی با پرخاشگری و
شیوه های مقابله با استرس
دانش آموزان دوره پیش دانشگاهی شهر شیراز

استاد راهنما:

دکتر

سیروس سروقد

استاد مشاور:

دکتر سید احمد

میرجعفری

نگارش:

آیدا دانش پور

تابستان ۸۹

به پاس تعبیر عظیم و انسانی شان از کلمه ایثار و از خودگذشتگان،

به پاس عاطفه سرشار و گرمای امی‌دبخش وجودشان که در این سردترین روزگاران بهترین پشتیبان

است،

به پاس قلب‌های بزرگشان که فریاد رس است و سرگردانی و ترس در پناهشان به شجاعت می‌گراید،

و به پاس محبت‌های بی‌دریغشان که هرگز فروکش نمی‌کند،

این مجموعه را به پدر و مادر عزیزی‌م که همیشه حامی من بوده‌اند تقدیم می‌

کنم .

تشکر و قدردانی:

اینک که به لطف لایزال خداوندگار یگانه، نگارش این پژوهش را به پایان رسانی ده ام، بر خود لازم می دانم که از اساتید گرانقدر، جناب آقای دکتر سیروس سروقد، استاد (راهنما) عالم و فروتن که بزرگوارانه با مهربانی ها و دانش بسیاری با ارزششان یاری می دادند و همچنین جناب آقای دکتر سید احمد میرجعفری استاد (مشاور) فهیمی، محترم و دلسوز که در این راه همراهی نموده اند سپاسگذاری نمایم و محبت و راهنمایی های این عزیزان را پاس می دارم. باشد که خداوند سبحان، بزرگ عالم آفرینش، بهترین ها را برای این خوبان قرار دهد و مرا در ادامه این راه یاری دهد.

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه بین راهبردهای فراشناختی با پرخاشگری و شیوه‌های مقابله با استرس دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی شهر شی‌راز بود. ۳۶۰ نفر (۲۴۰ دختر و ۱۲۰ پسر) از دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی شهر شی‌راز که در سال تحصیلی ۸۹-۸۸ تحصیل می‌کردند، به روش خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. گردآوری داده‌ها، به کمک پرسشنامه فراشناخت ولز و کارت رای‌ت هاتون (۲۰۰۴)، پرسشنامه پرخاشگری باس و پری (۱۹۹۲)، و پرسشنامه راهبردهای مقابله‌ای راجر، جارویس و نجاریان (۱۹۹۳)، انجام شد. داده‌های آماری با بهره‌گیری از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t برای گروه‌های مستقل و تحلیل رگرسیون چندگانه نشان دادند که بین تمام راهبردهای فراشناختی به‌غیر از وقوف شناختی با تمام مقیاس‌های پرخاشگری، در سطح $p < 0/01$ رابطه معنادار وجود داشت. رابطه بین وقوف شناختی، تنها با پرخاشگری کلامی در سطح $p < 0/05$ معنادار بود. بین راهبردهای فراشناختی باورهای مثبت در مورد نگرانی، افکار خطرناک و کنترل ناپذیری و نیاز به کنترل افکار با شیوه‌های مقابله‌ای هیجانی و اجتنابی در سطح $p < 0/01$ رابطه معنادار وجود داشت. رابطه بین اعتماد شناختی از راهبردهای فراشناختی با شیوه‌های مقابله‌ای عقلانی در سطح $p < 0/01$ و با شیوه‌های مقابله‌ای اجتنابی در سطح $p < 0/05$ معنادار بود، و رابطه بین وقوف شناختی با شیوه‌های مقابله‌ای عقلانی و انفصالی در سطح $0/01$ معنادار بود. همچنین تمام مقیاس‌های پرخاشگری غیر از خشم، در میان دختران و پسران در سطح $p < 0/001$ دارای تفاوت معناداری بودند و میان دختران و پسران در بکارگیری شیوه‌های مقابله‌ای انفصالی و اجتنابی، در سطح $p < 0/05$ تفاوت معناداری وجود داشت. لازم به ذکر است، آزمون راهبردهای فراشناختی، اعتماد شناختی پیش‌بینی‌کننده معناداری برای پرخاشگری و شیوه‌های مقابله‌ای عقلانی همچنین افکار خطرناک و کنترل ناپذیری پیش‌بینی‌کننده معناداری برای پرخاشگری و شیوه‌های مقابله‌ای هیجانی و اجتنابی، و وقوف شناختی پیش‌بینی‌کننده معناداری برای شیوه‌های مقابله‌ای عقلانی، انفصالی و هیجانی در سطح $p < 0/001$ بودند.

کلید واژه ها: راهبردهای فراشناختی، پرخاشگری، شیوه‌های مقابله با استرس

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: بیان موضوع پژوهش
۲	مقدمه
	بیان مسئله
۵	
۸	اهمیت و ضرورت پژوهش
۹	اهداف پژوهش
۹	سؤال های پژوهش
	تعاریف نظری و عملی
۱۰	
	فصل دوم: گستره نظری و پیشینه پژوهش
۱۷	مقدمه
۱۸	مبانی نظری فراشناخت
	تعریف فراشناخت
۱۸	
	نظریه های فراشناخت
۱۹	
۲۴	راهبردهای شناختی در مقابل راهبردهای فراشناختی
	مقایسه الگوی شناختی با الگوی فراشناختی
۲۶	
۲۸	مبانی نظری پرخاشگری

مفهوم پرخاشگری ۲۸

پرخاشگری به عنوان ی‌ک غری‌زه ۲۹

الف

تعاریف رفتاری پرخاشگری ۳۰

پرخاشگری به عنوان ی‌ک قضاوت اجتماعی ۳۱

نظریه شناختی پرخاشگری ۳۲

شالوده زیستی پرخاشگری و آسیب نورآناتومیکی ۳۲

انواع پرخاشگری ۳۳

پرخاشگری وسیله ای و پرخاشگری خصمانه ۳۳

پرخاشگری فی‌زیکی و پرخاشگری کلامی ۳۴

پرخاشگری آشکار و پرخاشگری ارتباطی ۳۴

پرخاشگری اجتماعی ۳۴

مبانی نظری راهبردهای مقابله با استرس ۳۵

تعریف استرس ۳۶

۳۶

مفهوم مقابله ۳۸

مدل های مقابله با استرس ۴۰

مدل مقابله موس و بلی‌نگز ۴۱

۴۱

مدل مقابله لازاروس و فولکمن ۴۳

مدل مقابله اسکینر و همکاران ۴۷

۴۷

مدل مقابله اندلر و پارکر ۴۷

تحقیقات انجام شده پیرامون متغیرهای پژوهش ۴۹

۴۹

فصل سوم : روش پژوهش

مقدمه ۵۶

طرح کلی پژوهش ۵۷

ب

جامعه آماری ۵۷

نمونه و روش نمونه‌گیری ۵۷

ابزار پژوهش ۵۸

پرسشنامه فراشناخت ۵۸

پرسشنامه پرخاشگری ۶۰

پرسشنامه راهبردهای مقابله ای ۶۱

۶۲ روش انجام پژوهش

۶۳ روش آماری پژوهش

فصل چهارم: یافته ها و تجزیه و تحلیل آنها

۶۵ مقدمه

۶۶ بررسی داده های جمعیت شناختی

..... تجزیه و تحلیل داده ها

۶۸

..... مروری بر نتایج

۷۸

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۸۱ مقدمه

..... بحث و نتیجه گیری

۸۲

..... محدودیت های پژوهش

۸۸

..... پیشنهادات

۸۸

منابع و مآخذ

۹۱ منابع فارسی

پ

..... منابع انگلیسی

۹۶

پیوست ها

الف) پرسشنامه فراشناخت ولز و کارت رای ت هاتون

ب) پرسشنامه پرخاشگری باس و پری

ج) پرسشنامه راهبردهای مقابله ای راجر، جارویس و نجاریان

فهرست جداول

صفحه

جدول ۱-۴- فراوانی و درصد افراد نمونه بر حسب جنسیت

۶۶

جدول ۲-۴- فراوانی و درصد افراد نمونه بر حسب ناحیه تحصیلی

۶۶

جدول ۳-۴- می‌انگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره مقیاس های فراشناخت

۶۷

جدول ۴-۴- می‌انگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره مقیاس های پرخاشگری

۶۷

جدول ۵-۴- می‌انگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره مقیاس های راهبردهای مقابله ای

۶۸

جدول ۶-۴- همبستگی بین راهبردهای فراشناختی با پرخاشگری

۶۹

جدول ۷-۴- همبستگی بین راهبردهای فراشناختی با شیوه های مقابله با استرس

۷۰

جدول ۸-۴- مقایسه مؤلفه های پرخاشگری بین دختران و پسران

۷۱

جدول ۹-۴- مقایسه مؤلفه های راهبردهای مقابله ای بی‌ن دختران و پسران

۷۲

جدول ۱۰-۴- رگرسیون چندگانه جهت پیش‌بینی پرخاشگری بر اساس راهبردهای فراشناختی

۷۳.....

جدول ۱۱-۴- رگرسیون چندگانه جهت پیش‌بینی شیوه مقابله ای عقلانی بر اساس راهبردهای

فراشناختی..... ۷۴

ت

جدول ۱۲-۴- رگرسیون چندگانه جهت پیش‌بینی شیوه مقابله ای انفصالی بر اساس راهبردهای

فراشناختی..... ۷۵

جدول ۱۳-۴- رگرسیون چندگانه جهت پیش‌بینی شیوه مقابله ای هی‌جانی بر اساس راهبردهای

فراشناختی..... ۷۶

جدول ۱۴-۴- رگرسیون چندگانه جهت پیش‌بینی شیوه مقابله ای اجتنابی بر اساس راهبردهای

فراشناختی..... ۷۷

فصل اول :

بیان

موضوع پژوهش

۱-۱- مقدمه

توجه روانشناسان به نظریه‌های شناختی و تحول دیدگاه‌های چند دهه اخیر به قدری زیاد بوده است که آن را انقلاب شناختی^۱ نام نهاده اند (لطف آبادی، ۱۳۷۳). یکی از موضوعاتی که به دنبال این تحولات در عرصه روانشناسی مطرح گردید، مفهوم فراشناخت^۲ است (فلاول^۳، ۱۹۸۵).

فعالیت‌های فراشناختی ماهیت اجرایی دارند و تنها موقع برنامه‌ریزی، بازبینی و ارزیابی از یک راهبرد شناختی^۴ مورد استفاده قرار می‌گیرند، درنتیجه اغلب به عنوان فعالیت‌های خودتنظیمی^۵ معروفند. به بیان دیگر راهبردهای شناختی به شخص کمک می‌کنند تا به هدفی خاص برسد اما راهبردهای فراشناختی^۶ سبب می‌شوند که فرد دریابد آیا به آن هدف رسیده است یا نه (لی‌ونگستون^۷، ۱۹۹۷).

منظور از راهبردهای فراشناختی تدابیری است جهت انتخاب هوشیارانه روش‌های مناسب، نظارت بر اثر بخشی آنها، اصلاح اشتباهات و در صورت لزوم تغییری در راهبردها و جانشین‌سازی آنها با راهبردهای جدید (گود^۸ و برافی^۹، ۱۹۹۵).

برخی از جنبه‌های خاص فراشناخت با اختلال روانشناسی رابطه دارد (ولز و ماتیوس^{۱۰}، ۱۹۹۴؛ به نقل از ولز، ۲۰۰۱).

بررسی‌ها نشان داده‌اند که باورهای فراشناختی مثبت و منفی، ارتباط مثبتی با استعداد فرد در برابر نگرانی آسیب‌شناختی (از متغیرهای مورد بحث در فراشناخت و مشخصه اساسی اضطراب)، دارند (کارت رایت - هاتون^{۱۱} و ولز، ۱۹۹۷؛ ولز و پاپا جورجیو^{۱۲}، ۱۹۹۸).

^۱-cognitive revolution

^۲-metacognition

^۳-Flavell

^۴-cognitive strategy

^۵-self-regulation

^۶- metacognitive strategies

^۷-Livingston

^۸-Good

^۹-Brophy

^{۱۰}-Wells & Matthews

^{۱۱}-Cartwright-Hatton

^{۱۲}-Papageorgiou

طبق گفته ولز (۱۹۹۹)، نگرانی، مزاحم اما قابل کنترل بوده و یک راهبرد مقابله ای است که می تواند خود، مرکز نگرانی های فرد شود. مطالعات تجربی نشان داده اند که راهبردهای مقابله ای نگران بودن و تنبیه با طیفی از شاخصهای سلامت روانشناختی همراه است. مطالعات همچنین نشان داده اند که استفاده از راهبردهای کنترل خاص در افراد مبتلا به استرس پس از سانحه و افسردگی پس از درمان با پیامدهای ضعیفتر همراه است (ری نولدز^{۱۳} و ولز، ۲۰۰۰). این داده ها حاکی از آن است که راهبردهای فراشناختی رابطه مثبتی با آسیب پذیری نسبت به اختلال هیجانی و بهبودی دارند (کلور^{۱۴} و پارات^{۱۵}، ۱۹۹۴).

شرایط در حال گذر جامعه، زندگی را با مسائل و پیچیدگی های خاص خود مواجه نموده است. در این شرایط یکی از مهمترین مهارتهایی که قادر است بالندگی و بهداشت روانی افراد را در مواجهه با مشکلات آینده حفظ و تقویت نماید، مهارت حل مسئله به معنای اعم و حل مسئله اجتماعی به معنای اخص است. به نحوی که افراد ناتوان از حل این مشکلات، ممکن است اقدام به راه حل های نامؤثر کنند. در این میان اهمیت مفهوم مقابله که در دهه گذشته در متون روانشناسی توجه زیادی را به خود جلب کرده است به چشم می خورد (دیویس^{۱۶}، ۲۰۰۱).

بنا به تعریف، مقابله^{۱۷} عبارت است از تسلط یافتن، کم کردن و یا تحمل آسیبهایی که استرس ایجاد می کنند که ممکن است رابطه فرد را با محیط تغییرو و یا میزان ناراحتی عاطفی او را کاهش دهد (لازاروس^{۱۸} و فولکمن^{۱۹}، ۱۹۸۶).

فشارزا بودن هر موقعیت معین بستگی به این دارد که چگونه آن را ارزیابی کنیم و در خود چه توانی برای مقابله با آن ببینیم. پیامدهای استرس شامل آسیبهای جسمی و روانی مانند بی‌ماریهای مختلف جسمی و روانی و همچنین آسیبهای اجتماعی مانند کاهش کیفیت و توان کاری، انزوا و رفتارهای منفعلانه و یا واکنشهای تهاجمی و پرخاشگرانه و ... هستند. در واقع فرایندهای مقابله ای ممکن است

^{۱۳}-Reynoldz

^{۱۴}-Clore

^{۱۵}-Parrott

^{۱۶}-Davis

^{۱۷}-coping

^{۱۸}-Lazarus

^{۱۹}-Folkman

شامل دامنه ای از سلامتی تا آسیب شناختی محض باشد (لازاروس و فولکمن، ۱۹۸۴؛ به نقل از حسن شاهی و دارایی، ۱۳۸۴).

یکی از مسائل دوره نوجوانی که متخصصان بالینی بر بهره گیری از گرایشهای شناختی-رفتاری در درمان آن تاکید نموده اند، پرخاشگری^{۲۰} است (بندورا^{۲۱}، ۱۹۹۷؛ ماهونی^{۲۲}، ۱۹۹۷).

نوجوانان پرخاشگر معمولاً توان مهار رفتار خود را ندارند و معیارها ارزشهای جامعه ای را که در آن زندگی می کنند به راحتی زیر پا می گذارند. این افراد مهارت های رفتاری مورد نیاز برای ارائه پاسخهای

با

کفایت برای مسائل را کسب نکرده اند و در مهارت های حل تعارض دچار کاستی هستند (اولوس^{۲۳}، ۱۹۹۳). نوجوانان پرخاشگر معمولاً در خواندن نشانه های هیجانی، درک دیدگاههای طرف مقابل و مدیریت خشم مشکل دارند. راه حل های آنان برای موقعیتهای تعارض آمیز، کمتر جامعه پسندانه و توأم با ابراز وجود است.

این مسئله شایع به این علت باشد که نوجوانان پرخاشگر نسبت نوجوانان عادی راه حل های توأم با ابراز وجود را به صورت منفی تر و راه حل های پرخاشگرانه را به گونه ای مثبت ارزش گذاری می کنند (کریک و لاد^{۲۴}، ۱۹۹۰؛ فری^{۲۵}، ۲۰۰۵).

آنچه باعث توجه پژوهشگران به پرخاشگری شده، پیامدهای این گونه رفتارها برای نوجوانان مانند ایجاد تصویری منفی در میان همسالان و آموزگاران، طرد از سوی همسالان، افت تحصیلی، مصرف مواد و بزهکاری می باشد (لاچمن و وایلند^{۲۶}، ۱۹۹۴).

^{۲۰}-aggression

^{۲۱}-Bandura

^{۲۲}-Mahoney

^{۲۳}-Olweus

^{۲۴}-Crick & Ladd

^{۲۵}-Frey

^{۲۶}-Lochman & Weyland

با توجه به اهمیت موضوع فراشناخت، پرخاشگری و شیوه‌های مقابله با استرس و همچنین حساسیت دوره نوجوانی، پژوهش حاضر در صدد است که به شکل عمیق‌تر به بررسی متغیرهای ذکر شده و تأثیر آن در دانش آموزان پیش‌دانشگاهی بپردازد.

۱-۲- بیان مسئله :

روانشناسی فراشناخت حوزه اندیشه‌گری نوینی است که پیشینه آن به حدود دهه ۱۹۷۰ می‌رسد (صالحی ۱۳۸۰). این متغیر بر ساختارهای روانشناختی، علم و دانش و وقایع و فرایندهای مربوط می‌شود که در کنترل، تعریف و بیان تفکر درگیر می‌باشند و به عنوان یک فاکتور مهم در پایداری اختلالات روانشناختی

متفاوت شناخته شده است (ولز و ماتیسوس، ۱۹۹۶؛ به نقل از ایراک و توسان^{۲۷}، ۲۰۰۸).

نظریه کنش اجرایی خودنظم بخش (SREF^{۲۸}) اولین نظریه‌ای است که نقش فراشناخت را در سبب‌شناسی و تداوم اختلالات روانی مفهوم‌سازی کرده است (ولز و ماتیسوس، ۱۹۹۶).

طبق مدل SREF، افرادی که از نگرانی به عنوان راهبرد کنترل فکری با عنوان مقابله با فشار روانی استفاده می‌کنند ممکن است درگیر فعالیتی شوند که تحت برخی شرایط پیمادهای زنیاباری داشته باشد. پس باید گفته شود نگرانی ممکن است در بسیاری از موقعیت‌های یک مقابله‌نا سازگار باشد. به ویژه، این مدل پیش‌بینی می‌کند، نگرانی ممکن است پردازش‌های شناختی را برای بررسی تهدید دچار سوگیری کند. این نگرانی قادر است فعالیت‌های ناسازگار را حفظ کند و از پردازش اطلاعات جدید که باورها را اصلاح می‌کنند ممانعت به عمل آورد، همچنین می‌تواند پردازش هیجانی ناشی از استرس را تقویت کند (ولز و ماتیسوس، ۱۹۹۶).

مقابله‌های ناکارآمد تلاش‌هایی هستند که گرچه برای روی‌ارویی با شرایط دشوار به کار گرفته می‌شوند، ولی نوعاً به بدتر شدن اوضاع و پیچیده‌تر شدن وضعیت منجر می‌شوند. مثلاً فردی که برای کاستن

^{۲۷} -Irak & Tosan

^{۲۸} -Self-Regulatory Executive Function mode

از فشارهای روانی به مواد مخدر روی می آورد، گرچه نوعی مقابله با استرس و هیجان منفی در کوتاه مدت به وقوع می پیوندد ولی بایدهزی نه این لذت های کوتاه مدت را به صورت تحمل اعتیاد و عوارض شوم آن بپردازد (ری و^{۲۹}، ۲۰۰۳؛ ترجمه سید محمدی، ۱۳۸۱).

راجر^{۳۰} و همکاران (۱۹۹۳)، با گسترش مهارتهای مقابله ای،^{۳۱} شیوه مقابله انفصالی، هیجانی، اجتنابی و عقلانی را مطرح می کنند. مقابله انفصالی شامل راهبردهای است که ناهشیارانه برای مقابله مستقیم با اضطراب به کار برده می شود نه با منبع اضطراب (راجر و همکاران، ۱۹۹۳؛ به نقل از شریفی، ۱۳۸۳). مقابله اجتنابی راهبردهای است که ناهشیارانه برای فاصله گرفتن و اجتناب از منبع اضطراب اعم از اجتناب در سطح تفکر، افکار وجود عامل استرس زا و اجتناب در سطح عمل اتخاذ می شود (توکلی، ۱۳۸۰). مقابله عقلانی تحت عنوان مقابله شناختی نیز نامیده می شود و عبارت از راهبردهای است که هشیارانه برای مقابله مستقیم با منبع اضطراب و جهت حل مسئله به کار برده می شود. در مقابله هیجانی، فرد به روش ها و راهبردهای هیجانی مثل سیگار کشیدن، خوردن، خوابیدن، پرخاشگری و... متوصل می شود (موس^{۳۱}، ۱۹۹۳؛ به نقل از موهی نو^{۳۲}، کریچنر و فورنر^{۳۳}، ۲۰۰۳).

بررسی ها نشان داده اند که چنانچه نوجوانان به راهبردهای مقابله ای کارآمد مجهز نباشند و توانایی کمی برای درک هیجان های خود و دیگران داشته باشند در برخورد با فشارها و بحران های نوجوانی توان کمتری خواهند داشت و مشکلات رفتاری بیشتتری را به صورت پرخاشگری، افسردگی و اضطراب نشان خواهند داد (الگار، آرلت و گراوز^{۳۴}، ۲۰۰۳).

عوامل پویایی وجود دارند که سبب اجرای راهبردهای می گردند که موجب تثبیت ناکارآمدی و بد عملکردی می شوند. برخی از این راهبردهای مقابله ای، خودتنظیمی را از بین می برند و باورهای منفی را حفظ می کنند. برای مثال مقابله با اضطراب از طریق سرکوب افکار مزاحم می تواند منجر به یک اختلال

^{۲۹}-Reeve

^{۳۰}-Roger

^{۳۱}-Moos

^{۳۲}-Mohino

^{۳۳}-Kirchner & Forns

^{۳۴}-Elgar, Arlett & Groves

کنترل ذهنی شود (پوردون^{۳۵}، ۱۹۹۹)، و با استفاده از نگرانی به عنوان یک راهبرد مقابله ای منجر به شکل گیری تصاویر مزاحم به دنبال استرس گردد (ولز، ۲۰۰۱).

پرخاشگری در زندگی انسان آن چنان رایج بوده است که بشر، اصولاً آن را بدیهی تلقی می کرده است. گرچه تعاریف متعدد و متفاوتی از پرخاشگری ارائه شده است، اما ویژگی کلی پرخاشگری که مورد قبول اکثریت است، این است که رفتار پرخاشگرانه، باید توسط فرد مورد پرخاشگری، به صورت منفی ادراک شود و در رفتار پرخاشگرانه باید قصد و نیت، آزار رساندن باشد (هاری و لمب^{۳۶}، ۱۹۸۳؛ به نقل از عارفی، ۱۳۷۸).

بی‌شتی‌ن بروز و ظهور پرخاشگری در نوجوانی است به طوری که به یکی از مهمترین مسائل دوره نوجوانی تبدیلی شده است (نانجل^{۳۷}، اردلی^{۳۸}، کارپنتر^{۳۹}، ۲۰۰۲).

برخی از رفتارهای منفی همچون پرخاشگری از نبود مهارت‌های ناشی می شوند که برای گفتمان شایسته و مؤثر با همسالان لازم هستند (پلگرینی^{۴۰}، ۲۰۰۳؛ استروف^{۴۱}، پیلات و کریک^{۴۲}، ۲۰۰۶).

در یک زمی‌نه ایی در دانش آموزان دبیرستانی آمریکای معلوم شد که ۲۸ درصد پسرها و ۷ درصد دخترها در طول یک ماه مطالعه در نزاع فیزیکی درگیر بوده اند. تقریباً ۳۵ درصد از افراد مورد تحقیق گزارش کرده اند که حداقل در یکی از موارد نزاع فیزیکی، جراحات وارده نی‌ازمند معالجه طبی بوده است (کاپلان^{۴۳} و سادوک^{۴۴}، ۱۹۹۶؛ ترجمه پورافکاری، ۱۳۷۵).

^{۳۵}-Pordon
^{۳۶}-Harre-R & Lamb
^{۳۷}-Nangle
^{۳۸}-Erdley
^{۳۹}-Carpenter
^{۴۰}-Pellegrini
^{۴۱}-Ostrove
^{۴۲}-Pilat & Crick
^{۴۳}-Kaplan
^{۴۴}-Sadock